

NÁRODNÍ PARKY ČESKÉ REPUBLIKY, JEJICH VÝZNAM A DLOUHODOBÉ VIZE

Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65, 100 10 Praha 10
Česká republika

www.mzp.cz

Přírodovědný pohled

Národní parky představují nejvýznamnější přírodní fenomény ČR, které...

...nebyly formovány bezprostředně činností člověka (na rozdíl od např. Třeboňské rybníční oblasti či lučních komplexů Bílých Karpat)

...nebyly výrazně přetvořeny dlouhodobým využíváním v minulosti (ve srovnání s územím Českého a Moravského krasu či neovulkanitů Českého středohoří)

...chrání tedy přírodní prostředí **pískovcových skalních měst** (České Švýcarsko), **průlomového kaňonovitého údolí** (Podyjí), **horských a smíšených lesů** (Šumava, KRNAP) a **bezlesí nad horní hranicí lesa** (KRNAP)

Mezinárodní srovnání

ČR: 4 národní parky, cca 1,5% území

Slovensko: 9 národních parků, cca 6,5% území

Rakousko: 7 národních parků, cca 3% území

Polsko: 23 národních parků, cca 1% území

Maďarsko: 10 národních parků, 5,2% území

Slovinsko: 1 národní park, 4,1% území

Německo: 16 národních parků, cca 2,9 % území

Definice NP

Stávající zákon č. 114/1992 Sb. : rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo málo ovlivněné ekosystémy s mimořádným vědeckým a výchovným významem.

Kategorizace IUCN (kategorie II): rozsáhlá přírodní nebo přírodě blízká území, určená k ochraně ekologických procesů, která zároveň dávají možnost pro realizaci duchovních, vědeckých, výchovných, rekreačních a návštěvních cílů slučitelných s cíli ochrany území.

Jeden z cílů navržené novely zákona: Přiblížení pojetí NP v
národní legislativě a mezinárodním chápání:

*Posláním NP je umožnění nerušeného průběhu přírodních
dějů a současně využití území národních parků k trvale
udržitelnému rozvoji či k šetrnému turistickému využití...*

Jedinečnost NP

Poslání: oproti maloplošným ZCHÚ mají poslání širší význam nad rámec ochrany přírody a naplňování cílů NP (včetně návštěvnosti těchto území).

Přístup k péči o území: nezaměřuje se na jednotlivé cílové prvky (druhy, společenstva), ale na komplexní ekosystémy a procesy v nich probíhající.

Ochrana krajiny: na rozdíl od CHKO není dlouhodobým cílem péče ochrana harmonicky utvářené krajiny včetně umožnění přírodě blízkého lesnického a zemědělského využívání. *V některých historických vyhlášovacích dokumentech je však toto poslání uvedeno.*

Význam NP

Zajišťování řady přírodovědně ochranných i celospolečenských funkcí v širším regionu, který významně přesahuje území vlastního národního parku, případně ochranného pásma.

Za nejvýznamnější lze považovat:

1. Význam pro zachování biologické a geologické rozmanitosti:
ochrana biodiverzity, základním nástrojem obnovy struktury a funkcí ekosystémů je postupné umožnění působení přirozených procesů, území NP zajišťují ochranu populací druhů v přirozeném prostředí.

2. Význam vědecký a výzkumný: rostoucí význam vzhledem na probíhající klimatické a další změny, kdy území s ekosystémy ponechanými samovolnému vývoji představují srovnávací studijní plochu pro člověkem ovlivněné ekosystémy. Území NP je rovněž důležité z hlediska výzkumu a monitoringu ekosystémů a druhů. Na území NP dochází ke sledování celé řady přírodních fenoménů, které se mimo území NP v odpovídající ploše či kvalitě nevyskytují.

3. Význam mezinárodní:

Všechny naše NP jsou přeshraniční, představují příklad úspěšné mezinárodní spolupráce v ochraně přírody (ochrana přírody, PR, péče o návštěvníky).

Všechny správy NP jsou členy Federace EUROPARC (nově založená asociace **EUROPARC Central/Eastern Europe**)

KRNAP, NP Šumava a NP Podyjí mají certifikát kvality příhraniční spolupráce (**Transboundary Parks**).

KRNAP a NP Šumava jsou **biosférické rezervace MAB**, NP Podyjí je držitelem **Diplomu Rady Evropy**.

Šumavská rašeliniště a Krkonošská rašeliniště jsou v seznamu mokřadů mezinárodního významu podle **Ramsarské úmluvy**.

Všechny NP jsou většinou svého území součástí sítě **Natura 2000 (EVL a PO)**.

4. Význam rekreační a turistický: důležitost této oblasti se v současnosti zvyšuje, národní parky patří k nejnavštěvovanějším územím ČR a ročně je navštíví několik milionů návštěvníků. Úzce souvisí s významem ekonomickým. Velký potenciál představují různé formy ekoturistiky či turistiky vázané na divokou přírodu, tento forma turistiky celosvětově roste výrazně rychleji než ostatní formy.

5. Význam sociálně - ekonomický: podle údajů z celého světa přináší NP ekonomický přínos danému regionu (patrný i u nás: Šumava a Krkonoše ve srovnání s Beskydy či Krušnými horami: příjmy a rozvoj obcí, nezaměstnanost). Hlavní ekonomický přínos spočívá ve značce a nabídce příležitostí pro šetrnou turistiku a navazující služby. Správy NP dále vytvářejí pracovní místa přímo i nepřímo, formou zakázek privátním subjektům. Národní park přináší snadnější přístup k podpoře z veřejných zdrojů pro obce i pro soukromé subjekty (speciální program podpory obcí a další).

6. Význam výchovný: NP mají význam výchovný a osvětový, kdy prací s návštěvníky NP lze probouzet pozitivní vztah k přírodě, objasňovat průběh přírodních dějů a motivovat veřejnost ke spolupráci na ochraně životního prostředí. Intenzita této činnosti podobně jako ekologické výchovy pro všechny stupně škol je v rámci ČR unikátní.

7. Význam hydrologický a klimatický: rozsáhlá území ovlivňující mezoklima, koloběh uhlíku či kyslíku a zadržující povrchové i podzemní vody a ovlivňující jejich průtok a zmírňující tak průběh klimatických změn. Tvrzení, že samovolný vývoj lesních porostů významně ovlivňuje vodní režim a způsobuje vznik sucha či povodní, nebyl relevantními daty potvrzen.

Dlouhodobé úkoly NP

Mezi hlavní dlouhodobé úkoly národních parků patří:

- zajištění všech funkcí vyplývajících z výše uvedeného významu NP
- komunikace a srozumitelné vysvětlování opatření prováděných v rámci managementu, zejména ve vztahu k zástupcům veřejné správy, vlastníkům nemovitostí a místním obyvatelům
- přesvědčení veřejnosti v rámci celé ČR o potřebnosti existence NP a smysluplnosti nastavených cílů
- zajištění péče o majetek státu s nimiž hospodaří správa NP
- odborně podložený a jednotný výkon státní správy na svěřeném území

Vize NP

Podle této vize národní parky:

- umožňují uskutečňovat poslání NP (ochrana biodiverzity, průběh přírodních procesů, udržitelný rozvoj obcí i turistické využívání)
- respektují a zohledňují všechny výše uvedené významy NP
- vycházejí z dlouhodobě nastavené a jednoznačně definované strategie péče o ekosystémy
- přinášejí prestiž danému regionu jako fungující a profesionálně řízené NP evropského významu a přispívají jeho prosperitě
- představují součást národního bohatství České republiky

Strategie rozvoje NP

Koncepční dokument, který MŽP zpracuje a představí veřejnosti po schválení novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Bude srozumitelnou formou veřejnosti představovat fungování národních parků především z hlediska:

- koncepce péče o jednotlivé typy ekosystémů
- lidských zdrojů, regionálních a mezinárodních vztahů
- stavu přírodního prostředí a faktorů ovlivňujících NP
- nástrojů k naplňování cílů NP

Dále bude dokument definovat

- konkrétní cíle pro správy národních parků k naplňování poslání národních parků nad rámec obsahu stávajících plánů péče, k péči o majetek či k fungování vnějších vztahů
- konkrétní úkoly pro MŽP v oblasti odborného řízení správ národních parků včetně ekonomického a legislativního zajištění jejich činnosti

Hlavní výzvy pro MŽP v oblasti NP

Vycházejí s výše uvezených vizí národních parků:

- dokončení úpravy legislativního zakotvení národních parků a její sjednocení
- zpracování a schválení základních strategických a koncepčních materiálů navazujících na novou právní úpravu (zásady péče, zonace)
- zajištění ekonomicky udržitelného financování národních parků bez bezprostřední závislosti na programovém financování
- udržení rozhodování o národních parcích ve věcné a odborné rovině, „odpolitizování“ této problematiky na regionální i celostátní úrovni
- nastavení systému objektivního hodnocení spravování území NP

